PREMIJERA U ZeKaeM-u »KRISTOFOR KOLUMBO« MIROSLAVA KRLEŽE

Oratorij o gnjiloj i nasilnoj većini

Nježnost, snovitost i projekcijsku ljepotu ovoj predstavi donosi tek **scenografija Tanje Lacko. Mala drvena galija koja početkom predstave oprezno putuje iz ruke u ruku moreplovaca**, kao da jedan drugome dodaje djetešce...

Govoreći o retorici monumentalnog razočaranja u ljudsku vrstu, retorici za koji je milenijska stručnjakinja upravo katolička crkva, postojano zgranuta i spremna se iznova sablažnjavati kapacitetom ljudskog Pada u grešnost, kao što je spremna grmiti i o ogrezlosti civilizacije u razne pokvarenosti, ali nikako ne i odreći se svoje privilegije da o ljudskoj vrsti sudi svisoka i krajnje negativno, fascinira do koje je mjere upravo ta sveta retorika lišena i vjere i ufanja i ljubavi u druga ljudska bića. Njezin je ideal tako visoko gore da joj promiče pogled na »malu« ljudsku dobrotu, izdržljivost, hrabrost, solidarnost, kritičnost, odanost. Ili, kako bi rekao Miroslav Krleža: »Postoji u ljudima nejasna, nesumnjivo majmunska sklonost za prljanjem, za šporkanjem, za uzajamnim kaljanjem, za gnusobom«. I Krleža je bio kroničar tog zadaha apokalipse, žaleći se postojano na slabu kvalitetu naše nematerijalne izrade.

Šahovske figure

Ne čudi, stoga, što čitanje najnovije ZeKaeM-ovo tumačenje Krležina »Kristofora Kolumba« u režiji Renea Medvešeka također potpisuje spomenutu zgađenost nad ljudskom vrstom, nasuprot koje tek šahovski formalno, provizorno, za potrebne društvene igre pod nazivom kazalište, stoji tek jedna figura »usamljenog genija« i vizionara, Kristofora Kolumba. Medvešek bi možda htio da u tom protagonistu vidimo Krista Kolumba. Ili bar Sinišu Glavaševića, citiranog u programskoj knjižici. Osobno, teško mi je u dramskom liku koji ispovijeda radikalno gađenje prepoznati išta kristovsko. Utoliko mi je čak bliža »naivnost« Glavaševićeva teksta o potrebi mornara za vječnošću i bajkama, kao što mi je bliži i Medvešek koji radi za djecu, nego Medvešek kao prorok općeg ljudskog brodoloma. Što se pak tiče Krležinih predložaka koji postoje u dvije verzije, prvoj iz 1918. godine i drugoj iz 1955. godine, mnogo snažnijom čini mi se druga verzija teksta,

J REŽIJI RENEA MEDVEŠEKA

koja nije odabrana za uprizorenje na ZeKaeM-ovoj pozornici (dramaturginja: Jelena Kovačić). U toj neodabranoj verziji drame pojavljuju se replike kao: »Kralj je glupan! Ja vjerujem, narode, da ćeš ti pobijediti i bogove i krvnike« ili »Ne vjeruj lažima i obmanama svojih kraljeva i svojih bogova, narode«. Jasno mi je zašto ove rečenice nisu uvrštene. Nisu dovoljno skrušene i fatalističke. Nemaju u sebi užas posljednje godine Prvog svjetskog rata. Mirišu na doba koje doista jest upoznalo revolucionarne promjene – kao i njihovu korupciju. Još uvijek, ukratko, svjedoče protiv kapitulacije ljudske potrage za pravednijim odnosima.

Prizor iz predstave »Kristofor Kolumbo« u ZeKaeM-u

Nepoznati

Jasno mi je, nadalje, zašto se u ZKM-ovoj predstavi ne pojavljuje figura Nepoznatog, koju je u režiji istog teksta pod upravom Geogija Para u Dubrovniku 1973. godine majstorki odigrao Fabijan Šovagović. Zato što je Krležin Nepoznati blizak figuri Velikog inkvizitora iz pera F. M. Dostojevskog. Nije baš jasno odakle mu sva ta lucidnost i onostranost, a nikako ne vjeruje u doktrine Crkve! Tako nešto teško prolazi na Medvešekovoj pozornici, pak je onda Nepoznati postao samo kao glas u offu, poznat i prepoznatljiv, u interpretaciji zatvorenog i gotovo već hamletovski fetišiziranog Krešimira Mikića, koji očekivano igra i glavnu ulogu Admirala. Više kao nadmarionete, nego čovjeka od krvi i mesa koji strada od svoje duboke potrebe za neporobljenim putovanjima. Ostale uloge predano stilizirano i korski uvježbano, s pjevanjem i pristankom na ritam općeg oratorija, nose: Sreten Mokrović, Zoran Čubrilo i Maro Martinović kao »admiralska falanga«; zatim Pjer Meničanin, Damir Šaban, Filip Nola i Kristijan Ugrina kao »mornari« te Danijel Ljuboja, Frano Mašković, Jasmin Telalović i Petar Leventić kao »robovi«. Skladatelj Matija Antolić pokušao je udaraljkaški ritmizirati Krležine pjesme, što samo u najmirnijim dionicama dobiva na opravdanosti i snazi, ali uglavnom djeluje nedorađeno, kao terapija bubnjanjem nekog neotribalnog muškog pokreta. I nije usporedivo s glazbom Pere Gotovca za Parovu izvedbu »Kristofora Kolumba«; pogotovo s nezaboravnom, baladnom, trubadurskom, gitarističkom interpretacijom »Pjesme novog kopna« koju je tada izvodio Drago Mlinarec.

Snovogradnja i brodogradnja

Nježnost, snovitost i projekcijsku ljepotu ovoj predstavi donosi tek scenografija Tanje Lacko. Mala drvena galija koja početkom predstave oprezno putuje iz ruke u ruku moreplovaca, kao da jedan drugome dodaje djetešce, pazeći da ga u prijenosu ne ispusti ili ne ozlijedi. Brod je dakle najprije malena igračka, a onda trag debele, dugačke užadi na sceni. Nikada nije u stvarom srazmjeru s veličinom svojih mornara. Problemi sa scenografijom nastaju na samom kraju predstave, kad Amiralovo odijelo s epoletama završi kristovski razapeto, dok glumac Krešimir Mikić polako išetava iz kazališta, dobacujući nam kako su i novi kontinenti i stare »kompaktne većine« ipak samo jedna velika laž. To je u skladu s prvom verzijom Krležina teksta, ali na pozornici 2014. godine djeluje mlako. Kao da se redatelj ipak nije mogao odlučiti vjeruje li u nepoznato, nedohvatno, nedostižno i nedogledno, o kojem svjedoče sve Krležine drame iz ciklusa »Legende«, pa tako i »Kristofor Kolumbo«. Dakako, Krležina ekstatična dramaturgija nije prepisana iz katekizma. Ona može uprizoriti linč, ali tako da smaknuti čak i tijekom ubojstva – pjeva. I možda joj baš zato treba glumac, a na svećenik; netko tko razbija društvene konvencije i hijerarhije, a ne netko tko ih propisuje i zagovara.

Nataša GOVEDIĆ